

FOKUSPLAN LINDENBORG ÅDAL

STUDIOS

FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSSEN, SEGES

AREALER BESIGTIGET DEN 28. JUN I 2017

AKTØRER

Arealets navn	Lindenberg Ådal
Landmand / dyreholder	Andreas og Ejnar
Kommune	Gustav Schaarup og Svend Lassen (Aalborg kommune)
Rådgiver	Linda Udclit (Agri Nord)
SEGES	Anne Eskildsen & Heidi Holbeck
	Har udarbejdet fokusplanerne med indspil fra ovenstående aktører.

NUVÆRENDE DRIFT - FORDELE OG ULEMPER

SÆRLIGE OBS-PUNKTER I PLEJEN

Fokus i denne plan er primært lagt på Andreas' areal, da de vurderes at indeholde de vigtigste naturværdier.

Fokusområde 1

- Der er behov for en målrettet indsats for den stærkt truede lyngvikke, som vokser på overdrevsbakkerne. Dette gælder både en plan for, hvordan den nuværende bestand kan sikres, og en konkret målsætning for lyngvikkens bestandsudvikling fremadrettet. Den bedste mulighed pt. er at frahegne de enkelte planter, f.eks. vha. trådkurve. På sigt vil et fast, lavt græsningstryk (med vintergræsning) være en god strategi for sikring af artens levested, og samtidig være til gavn for de rødlistede dagsommerfuglearter, der findes på arealet.

Fokusområde 2

- Der er ret massive problemer med opvækst af gyvel og ahorn. Andreas rydder arealerne løbende, men dette er ikke en holdbar løsning, da det er meget tidskrævende og muligvis fremmer genvækst af gyvel. En løsning kan være helårsgræsning, samt at indføre samgræsning med nogle af Andreas' geder, som er gode til at holde opvækst af netop denne type nede.

Fokusområde 3

- Indenfor samme hegn fremstår rigkæret undergræsset og kalkoverdrevet overgræsset. Det bør overvejes, hvordan plejen kan optimeres så naturværdierne på begge naturtyper får optimale vilkår, fx igennem helårsgræsning med et nedsat græsningstryk, der tilgodeser blomstring af kalkoverdrevs-floraen om sommeren, og samtidig sikrer, at der spises op på de mere tilgroede rigkærsarealer om vinteren.

Se oversigtskort

OMRÅDEBESKRIVELSE

- Det samlede område er på 77 hektar, beliggende ca. 5 km fra Støvring. Hele området er Natura 2000 område (Rold Skov, Lindenberg, Ådal og Madum Sø. Habitatområde H20).
- Området plejes af to forskellige dyreholdere, Andreas og Ejnar.
- HNV-score: 5-9
- Ca. 90 % er registreret som § 3 beskyttet natur.
- Naturtyper: 4030 Tør hede, 6230 Surt Overdrev, 6210 Kalkoverdrev, 7220 Kildevæld, 9190 Stilkegekrat og 7230 Rigkær.

MÅLSÆTNINGER

Kommune

- Ønsker at lave forsøg med frahegning af lyngvikke for at se, om det kan fremme arten. Har meget fokus på, hvordan tilgroningen begrænses.
- Fokus på naturtyperne kalkoverdrev, rigkær og kildevæld.

Dyreholdere

- Begge dyreholdere har stort/stigende fokus på naturpleje som driftgren, og ønsker at udføre en pleje, der tilgodeser både naturværdier, dyrenes velfærd, og deres egen økonomi.

NATIONALE MÅLSÆTNINGER

Målet er, at områdets forskellighed med store uberørte skovarealer, store næringsfattige søer og højmoser, et ureguleret åløb med tilløb af vandrige, rene kildebække og omgivelser af artsrige overdrev, rigkær og det storslåede, kuperede hedelandskab ved Rebild Bakker bevares.

- Desuden er målet at sikre de nationalt vigtige forekomster af de truede lysåbne naturtyper surt overdrev, kalkoverdrev og tør hede, våd hede, tidvis våd eng, samt rigkær.

DYREHOLD

- Andreas:** Holder får, geder og dexter kvæg (80 ammekøer). Vurderer, at ca. 2/3 af hans indtægt stammer fra afsætning af lam/kreaturer, 1/3 fra tilskud. Bedste indtjening opnås på får.
- Ejnar:** Har alt i alt 40 stk. dexter. Ca. 25 moderdyr (resten opdræt og stude) I 2018 kommer der til, at gå 25 SK på arealerne. 100 moderfår og 20 geder (moderdyr). Vurderer, at ca. 2/3 af hans indtægt stammer fra tilskud, 1/3 fra afsætning.

NUVÆRENDE OG HIDLIG PLEJE

Andreas' arealer

- Andreas' arealer består af hhv. gamle overdrevsbakker og rigkær. Der er potentielt mulighed for at slå de to arealer sammen, da de ligger lige op ad hinanden, kun adskilt af en lille skovvej. Omvendt er den nuværende situation med flere, mindre hegn sandsynligvis gavnlig i øjeblikket, fordi man ønsker at differentiere græsningstryk på de forskellige delarealer af hensyn til forskellige naturværdier, lokal bekæmpelse af opvækst etc.
- De gamle overdrev (ca. 12 ha) har været ugræsset i ca. 50 år. Overdrevet græsses nu med 11 dexter + 2 kalve. Græsningssæson: Midt marts-1. december. Andreas overvejer om der skal være lavt græsningstryk hele vinteren, eller om græsningstryk blot skal reduceres frem til efteråret, hvor dyrene så skal tages hjem. Han er åben over for helårsgræsning uden tilskudsfodring og endnu lavere dyretryk.
- Rigkær fremstod tilgroet og artsfattigt, men afgræsning er nu igangsæt. Der laves forsøg med at åbne tilgroede arealer op vha. først 26 kvier, nu 13.

Ejners arealer

- Området består af gamle brakarealer og rigkær. Begge dele er lige nu meget tilgroede.
- De gamle brakarealer + kanten af rigkæret slås lige nu i forbindelse med projektet 'Fra gas til græs'. Herefter er det planen, at hele området skal græsses med Dexter.
- Pilekrat er ikke ryddet. Kommune, lodsejere og dyreholder er enig om at se, om dyrene selv kan åbne arealet op.
- Areal ved Helmershøj er ikke plejet de sidste mange år. Arealet fremstår derfor lige nu som et relativt artsfattigt højstaudefundament med en del opvækst af rød og bjørneklo. Kommunen har nu sat hegn, og arealet vil fremadrettet blive afgræsset ekstensivt (græsningstryk 35 st på 31 ha). Der er fokus på bekæmpelse af bjørneklo, og man forventer, at dyrene kan vænnes til at æde disse. Grøfter frahegnes ikke, derved kan der spares ca. 6 km hegn – og vedligehold.
- Der tilskudsfodres lige nu slet ikke. Dyrene tages hjem til december. Ejner er åben for at drøfte mulighed for helårsgræsning fra 2018 og evt. tilskudsfodring på andre nye, tilstødende arealer.

HVAD GÅR GODT?

- Andreas og Ejner har meget fokus på vigtigheden af at regulere dyretryk, og at tage hensyn til naturværdier. Begge er meget åbne for gode råd ifht plejen og viser interesse for indførsel af helårsgræsning.
- Der tilskudsfodres ikke på nogen af naturarealerne.
- Der er god kontakt mellem kommune og dyreholdere. Kommunen hjælper med rydninger, hegn m.m.
- På flere af arealerne er der først lige igangsæt græsning. Det er fornuftigt at se tiden an, og løbende vurdere, hvordan arealerne udvikler sig under den igangsatte pleje.
- Kalkoverdrev er tidligere blevet gødet, og fremstår derfor meget artsfattigt. Det bliver interessant at følge, om en artsrig flora igen vil indfinde sig, nu hvor næringsstofpåvirkningen er begrænset, og plejen er forbedret. Det kan dog være udfordrende at finde et græsningstryk, der både tilgodeser overdrevet og det tilstødende rigkær (se fokusområde 3 nedenfor)
- Der sker monitoring af lyngvikke, og kommunen overvejer at igangsætte forsøg med frahegning af enkeltplanter.
- Andreas er glad for at være med i Linda's natur-erfa gruppe.

HVAD KAN GØRES BEDRE?

Andreas' areal

- Der er behov for en målrettet indsats for den stærkt truede lyngvikke, som vokser på Andreas' gamle overdrevsbakker. Dette gælder både en plan for, hvordan den nuværende bestand kan sikres, og en konkret målsætning for lyngvikkens bestandsudvikling fremadrettet. Den bedste mulighed pt. er at frahegne de enkelte planter, f.eks. vha. trådkurve. På sigt vil et fast, lavt græsningstryk (med vintergræsning) være en god strategi for sikring af artens levested, og samtidig være til gavn for de rødlistede dagsommerfuglearter, der findes på arealet (*Fokusområde 1*)
- Der er ret massive problemer med gyvel på de gamle overdrevsbakker. Lodsejer rydder arealerne løbende, men dette er ikke en holdbar løsning, da det er meget tidskrævende og muligvis fremmer genvækst af gyvel. Der er ligeledes problemer med tilgroning af ahorn på overdrevet. Ejer lavede en rydning et par år før afgræsningen blev sat ind. Derfor har genvækst af ahorn kunne

FOKUSARTER

(For plantearter er arter med en artsscore på 6 eller 7 medtaget, samt fredede arter - se bilag)

- **Særlige plantearter:** Lyngvikke (VU, 300 individer registreret i 2017), bakke star (LC), hjertegræs (LC), knoldet mjødurt (LC), tormentil (LC)
- **Særlige insekter:** Dukatsommerfugl (NT) og foranderlig blåfugl (NT) blev set under besigtigelsen.
- **Særlige fugle:** Rødrygget tornskade (LC)

Arterne beskrevet i planen, er registreret enten i Danmarks naturdata eller på fugleognatur.dk

Se bilag med prioriterede plantearter fra området. Bogstaver i parentes angiver rødlistestatus – se bilag for beskrivelser.

nå at vokse igennem inden afgræsningen kom i gang. En løsning på problemet kan være indførsel af helårsgræsning, samt at indføre samgræsning med nogle af Andreas' geder, som er gode til at holde opvækst af denne type nede (*Fokusområde 2*).

- Indenfor samme hegn fremstår rigkæret undergræsset og kalkoverdrevet overgræsset. Det bør overvejes, hvordan plejen kan optimeres så naturværdierne på begge naturtyper får optimale vilkår, fx igennem helårsgræsning med et nedsat græsningstryk, der tilgodeser blomstring af kalkoverdrevs-floraen om sommeren, og samtidig sikrer, at der spises op på de mere tilgroede rigkærsarealer om vinteren (*Fokusområde 3*).
- Møgbiller har brug for græsning allerede fra marts, hvilket ville kunne imødekommes af helårsgræsning med lavt græsningstryk. Dette betyder dog, at antallet af dyr skal reduceres allerede i sensommeren for at der vil være foder nok på arealet over vinteren.
- Der er fokus på bekæmpelse af pilekrattet. Det bør dog overvejes og undersøges, om det nuværende gamle pilekrat i sig selv indeholder naturværdier som var værd at bevare.
- Kommunen har overvejende fokus på en helhedsorienteret forvaltning af arealet, hvor fokus pt. er på rydning, hydrologi, bekæmpelse af invasive arter (gyvel) og problemarter (ahorn, pil). For de mest sårbare arter og naturværdier kan der imidlertid være behov for en mere målrettet indsats.

HVAD SKAL UNDGÅS?

- Afgræsning af overdrev med får. Andreas er allerede klar over, at får kan være problematiske i naturplejen, men

er ofte presset af, at han mangler steder at opbevare dyrene.

- Overgræsning af overdrevsbakker, hvor lyngvikke har sin udbredelse

KAN PLEJE OG TILSKUD FORENES?

- *Andreas*: Fast græsningstryk fungerer generelt godt, man kan måske være en udfordring ifm behov for differentieret pleje af sammenhegnet kalkoverdrev og rigkær.
- *Ejnar*: Tilskud og kontrollen kan forenkles for Ejnar ved et skift fra synlig afgræsning til fast græsningstryk. Det er muligt at vælge kontrol efter fast græsningstryk i forbindelse med næste indberetning af tilsagn. Pilekrat er ikke ryddet. Kommune, lodsejere og dyreholder er enig om at se, om dyrene selv kan åbne arealet op. Der kan dog ikke søges tilskud til den del af arealet, som fortsat er tilgroet og ikke kan opfylde tilsagnsbetingelserne.

LANDMANDENS FREMTIDSPLANER

- *Andreas*: Har planer om at åbne en gårdbutik
- *Ejnar*: Har sagt sit job op og går ind i naturplejen på fuld tid! Også planer om en gårdbutik.

EVENTUELLE SÆRLIGE UDFORDRINGER

Begge dyreholdere

- Har god indtjening på får, og har derfor mange dyr. Pleje med får kan dog være problematisk ift. naturpleje-mål. Det bør overvejes nøje, hvilke arealer fårene afgræsser.

Kommune

- Oplever at visse rådgivere og landmænd har for lidt viden om tilskudsregler, hvilket kan være en hindring for god pleje.

RØDLISTEKATEGORIERNE

Forsvundet (RE, regionally extinct): En art er forsvundet, når det er hævet over enhver rimelig tvivl, at det sidste individ, som havde en reel mulighed for reproduktion indenfor landets (regionens) grænser, er dødt eller forsvundet fra landet (regionen).

Kritisk truet (CR, critically endangered): En art henføres til kategorien kritisk truet, når der er en overordentligt stor risiko for, at den vil uddø i vild tilstand i meget nær fremtid som følge af, at ét af kriterierne A-E for kategorien CR er opfyldt.

Moderat truet (EN, endangered): En art henføres til kategorien moderat truet, hvis den ikke opfylder ét af kriterierne for kritisk truet (CR), men når der alligevel er en meget stor risiko for, at den vil uddø i vild tilstand i nær fremtid som følge af, at ét af kriterierne A-E for kategorien EN er opfyldt.

Sårbar (VU, vulnerable): En art henføres til kategorien sårbar, hvis den ikke opfylder ét af kriterierne for at være hverken kritisk truet (CR) eller moderat truet (EN), men når der alligevel er en stor risiko for, at den vil uddø i vild tilstand på længere sigt som følge af, at ét af kriterierne A-E for kategorien VU er opfyldt.

Næsten truet (NT, near threatened): En art henføres til kategorien næsten truet, hvis den ikke opfylder ét af kriterierne for kritisk truet (CR), moderat truet (EN) eller sårbar (VU), men er tæt på at opfylde ét af kriterierne for sårbar.

ØVRIGE KATEGORIER (ARTERNE ER IKKE RØDLISTEDE)

Ikke truet (LC, least concern): En art kategoriseres ikke truet, hvis det ved vurderingen viser sig, at den ikke opfylder kriterierne A-E for hverken kritisk truet (CR), moderat truet (EN) eller sårbar (VU) eller vurderes at være næsten truet (NT).

FOKUSARTER - LINDENBORG ÅDAL

FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSEN, SEGES

FORANDERLIG BLÅFUGL (NT)

Som andre blåfugle har foranderlig blåfugl en karakteristisk blå overside med en sort sømkant, undersiden er grå med orange runer og blågrønne sømpletter. Arten opholder sig på steder med kort vegetation og varme mikrosteder, fx heder, klitter, tørre overdrev og højmoser. Larver af foranderlig blåfugl lever på og af alm kællingetand, hedelyng og andre ærteblomster, mens de passes af myrer, inden forpupning føres de ned i myrernes tue. Foranderlig blåfugl findes hist og her i Danmark, dog oftest i Jylland og langs Sjællands nordkyst.

FOTOGRAF: COLOURBOX

RØDRYGGET TORNKADE (LC)

Med den rødbrune ryg og sorte maske er rødrygget tornskade en sjov fugl som er i landet fra maj-september. Arten yngler på lysåbne overdrev og græsningssenge, hvor den primært lever af insekter. Rødrygget tornskade er almindelig, forekomsten er de sidste år øget i Vestdanmark og gået kraftigt tilbage i Østdanmark.

FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSEN, SEGES

KNOLDET MJØDURT (LC)

En smuk plante med en stor hvid blomsterstand på en næsten bladløs stilk, kan forveksles med alm mjødurt. Planten har en behagelig krydret aromatisk lugt. Knoldet mjødurt er bl.a. vært for den kritisk truet sommerfugl fransk bredpande. Arten forekommer på åbne, ofte tør, næringsfattig og kalkholdig jord, fx overdrev, tørre enge, gravhøje og vejskrænter. Arten relativt sjælden i Danmark.

FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSEN, SEGES

LYNGVIKKE (VU)

Vikkerne er en del af ærteblomstfamilien og har derfor de typiske ærteblomster, med tilhørende blade der ender i brod eller slyngtråd. Lyngvikke er en høj urt og kan blive 25-50 cm. Blomsterstanden er en klase af lyslilla blomster, som blomstrer i juni-juli. Lyngvikke findes på tør, næringsfattig jord som lyngbakker og i krat. Arten er sjælden i Danmark.

FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSEN, SEGES

HJERTEGRÆS (LC)

Hjertegræs er en yndefuld græsart med flade, hjerteformede aks, der hænger fra spinkle, svajende stilke. Arten er knyttet til lysåbne voksesteder med en tør, næringsfattig og kalkrig jord, herunder overdrev, enge og i kalkkær. Arten er relativt almindelig Danmark.

FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSEN, SEGES

DUKATSOMMERFUGL (NT)

Sommerfugl med en flot lysende orangerøde overside og sorte sømkant, de ses gennem juni-september. Arten findes på heder, bakkeskråninger og enge. Dukatsommerfuglens larver lever af alm syre og rødknæ, de voksne søger især nektar af kurveplanter og blåhat. Dukatsommerfugle er almindelige i Danmark, dog sjældne i Nordjylland, Sønderjylland og på Fyn.

BILAG - LINDENBORG ÅDAL

PLANTELISTE

Alle danske plantearter er tildelt point, der svarer til artens følsomhed over for forringelser af naturtilstanden. Lave point tildeles arter, der er tolerante eller ligefrem begunstiges af forringelser, mens høje point tildeles arter, der er følsomme over for forringelser, og som forsvinder, hvis forholdene på arealet forringes.

I denne planteliste, er indsat alle de plantearter, som er fundet på arealet og som har en score på 4 og derover. Disse arter indikerer god naturtilstand. Derudover er invasive og problemarter oplyst (score -1).

BEREGNING AF ARTSSCORE

Alle karplante- og karsporeplantearterne tildeles artspoint mellem -1 og 7 efter følgende beskrivelse:

7 point: ekstrem følsom overfor påvirkninger, der forringer naturtilstanden

6 point: meget følsom

5 point: følsom

4 point: lidt følsom

3 point: hverken følsom eller tolerant

2 point: noget tolerant

1 point: tolerant eller svagt begunstiget

0 point: ikke hjemmehørende i Danmark

-1 point: invasiv art og/eller problemart begunstiget af forringet naturtilstand

Se [den samlede oversigt](#) over danske plantearters score og baggrunden for tildeling af scoren.

ART	SCORE
Lyngvikke	7
Bakke star	6
Hjertegræs	6
Knoldet mjødurt	6
Tormentil	6
Blåbær	5
Eng viol	5
Farve visse	5
Håret viol	5
Krat fladbælg	5
Liljekonval	5
Lyng snerre	5
Maj gøgeurt	5
Majblomst	5
Smalbladet høgeurt	5
Stor skjaller	5
Almindelig engelsød	4
Almindelig mangeløv	4
Almindelig star	4
Blåhat	4
Bredbladet mangeløv	4
Dunet dueurt	4
Dynd padderok	4
Ene	4
Eng nellikerod	4

Engkarse	4
Giffttyde	4
Glanskapslet siv	4
Græsbladet fladstjerne	4
Gul iris	4
Gul snerre	4
Hare star	4
Hedelyng	4
Hulkravet kodriver	4
Hyldebladet baldrian	4
Håret høgeurt	4
Klatrende lærkespore	4
Knold star	4
Kær snerre	4
Kær tidsel	4
Mangeblomstret frytle	4
Muse vikke	4
Næb star	4
Pille star	4
Revling	4
Sand star	4
Skov angelik	4
Smalbladet mangeløv	4
Sump forglemmigej	4
Sump kællingetand	4
Tjærenellike	4

Top star	4
Vand skræppe	4
Vinget perikon	4
NEGATIV ART	SCORE
Ager svinemælk, (på overdrevet)	-1
Ager tidsel	-1
Almindelig rapgræs	-1
Almindelig svinemælk, (på overdrevet)	-1
Bjerg fyr	-1
Burre snerre	-1
Gederams	-1
Grå pil	-1
Gyvel	-1
Hindbær	-1
Kruset skræppe	-1
Kæmpe bjørneklo	-1
Lav ranunkel	-1
Lådden dueurt	-1
Stor nælde	-1
Tusindfryd	-1
Vild kørvel	-1

OVERSIGTSKORT - LINDENBORG ÅDAL

OMRÅDE 1

Naturværdier: Lyngvikke + mindst 2 arter af rødlistede dagsommerfugle

Tilskud: Fast græsningstryk

Plejeanbefalinger: Der er behov for en målrettet plan for, hvordan den nuværende bestand af lyngvikke kan sikres, og en konkret målsætning for artens bestandsudvikling fremadrettet. Den bedste mulighed pt er at frahægne de enkelte planter, fx vha trædkurve. På sigt vil et fast, lavt græsningstryk (med vintergræsning) være en god strategi for sikring af artens levested, og vil også være gavnlig for dukatsommerfugl og foranderlig blåfugl.

OMRÅDE 2

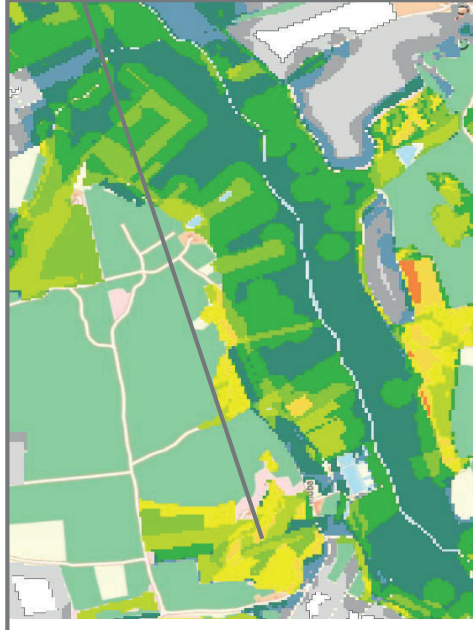
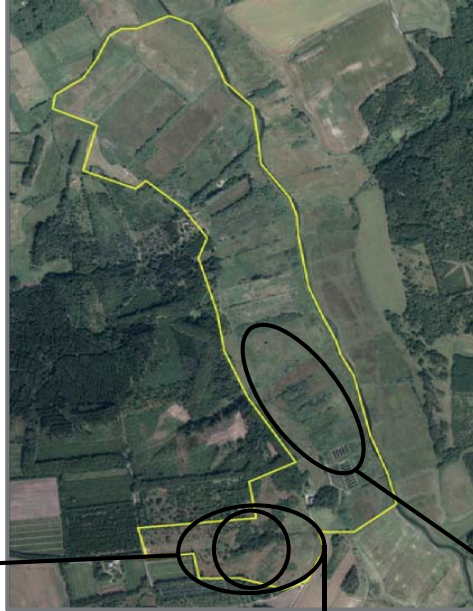
Naturværdier: Lyngvikke +

mindst 2 arter af rødlistede dagsommerfugle

Tilskud: Fast græsningstryk

Plejeanbefalinger: Der er ret massive problemer med opvækst af gvel og ahorn på de gamle overdrevsbakker.

Lodsejer rydder arealerne løbende, men dette er ikke en holdbar løsning, da det er meget tidskrævende og muligvis fremmer genvækst af gvel. En løsning kan være helårsgræsning, samt at indføre samgræsning med nogle af Andreas' geder, som er gode til at holde opvækst af netop denne type nede.

Detaljer

Attributter
HNV score: 9
Kystnærhed: Nej
Lavbundsareal: Ja
Skråning/Skrænt: Nej
Beskyttet natur: Ja
Nærhed til beskyttet natur: Ja
Nærhed til småbiotop: Ja
Ekstensiv landbrugsdrift: Ja
Økologisk mark: Nej
Planteindikator 1: Ja
Planteindikator 2: Ja
Planteindikator 3: Ja
Forekomst af rødlistet/bilags art 1: Ja
Forekomst af rødlistet/bilags art 2: Nej
Forekomst af rødlistet/bilags art 3: Nej

OMRÅDE 3

Naturværdier: naturtyperne kalkoverdrev og rigkær

Tilskud: Fast græsningstryk

Plejeanbefalinger: Indenfor samme hegn fremstår rigkæret undergræsset og kalkoverdrevet overgræsset. Det bør overvejes, hvordan plejen kan optimeres så naturværdierne på begge naturtyper får optimale vilkår, fx igennem helårsgræsning med et nedsat græsningstryk, der tilgodeser blomstring af kalkoverdrevs-floraen om sommeren, og samtidig sikrer, at der spises op på de mere tilgroede rigkærsarealer om vinteren.

KONTAKT

Heidi Buur Holbeck, landskonsulent
SEGES - Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
Anlæg & Miljø - hbh@seges.dk
+45 8740 5450 / +45 2374 3157

KONTAKT

Anne Erland Eskildsen, naturkonsulent
SEGES - Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
Anlæg & Miljø - anee@seges.dk
+45 8740 5523 / +45 2974 3462